

osallisuuden
osaamiskeskus

Nuoret mukaan! Yhteiskehittämisen opas kunnille ja kaupungeille

Hei! Tämä on opas nuorten kanssa yhteiskehittämiseen kunnissa ja kaupungeissa.

Tarkemmin ottaen tämä opas auttaa sinua käynnistämään tai tehostamaan yhteistyötä nuorten kanssa toimitpa missä tahansa roolissa tai toimialalla. Oppaassa esitellään työpajaprosessi, jonka aikana nuoret ja kunnan edustajat yhdessä laativat suunnitelmia nuorten osallisuuden vahvistamiseen ja tuottavat prosessin tuloksena osallisuussuunnitelman. Lisäksi opas antaa sinulle käytännön vinkkejä, mitä jatkuva yhteiskehittäminen voi käytännössä tarkoittaa kunnissa ja kaupungeissa, ja mihin kaikkeen nuoret yleensä haluavat ja voivat osallistua.

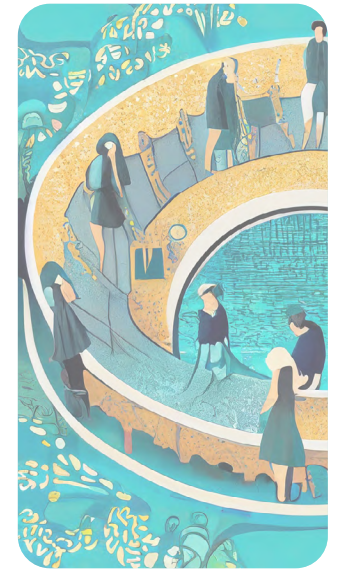
Oppaan tarkoituksena on hoksauttaa teitä kuntien ja kaupunkien viranhaltijoita, päättäjiä ja muita työntekijöitä huomaamaan oman kunnan nuoret ja houkuttelemaan entistäkin tiiviimpään yhteistyöhön nuorten kanssa. Opas on laadittu Osallisuuden osaamiskeskus 2020-2023 -hankkeessa, jota on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö. Oppaassa esitellyjä työpajoja, menetelmiä ja vinkkejä on koestettu osaamiskeskuksen ja kuntien sekä kaupunkien välisessä yhteistyössä. Palautteet ovat olleet rohkaisevia, joten uskomme ja toivomme, että myös sinä saat tästä yhteiskehittämisen oppaasta eväitä työhösi ja yhteistyöhön nuorten kanssa!

Helsingissä helmikuussa 2024, Antti ja Mikko

Tekstit Antti Ollikainen ja Mikko Sääsکیlahti 2024.
Osallisuuden osaamiskeskus 2020-2023, Opetus- ja kulttuuriministeriö.
Graafinen ilme Mosatonttu Oy, kuvitukset luotu yhteistyössä tekoälyn kanssa.

Sisällys

Johdanto Yhteiskehittämisellä osallisuutta nuorille	4
Nuorten osallisuus ja yhteiskehittäminen nuorten kanssa	6
Osallisuus.....	6
Osallistuminen ja vaikuttaminen	7
Yhteiskehittäminen nuorten kanssa kunnissa ja kaupungeissa.....	8
Nuorten osallisuussuunnitelma.....	10
Yhteiskehittämisen prosessi	13
Yhteiskehittämisen käynnistämisen työpajat – nuorten osallisuuden suunnittelu yhdessä	16
Käynnistämisvaiheen työpajojen toteutus ja fasilitointi.....	17
Viranhaltijoiden koulutustyöpaja	18
Nuorten vaikuttamistyöpaja.....	21
Nuorten ja viranhaltijoiden yhteiskehittämistyöpaja	23
Viranhaltijoiden päätöstyöpaja.....	27
Jatkuva yhteiskehittäminen	31
Pohdinta, opit ja katse tulevaisuuteen	34
Kirjallisuutta ja linkkejä	37

The background features a stylized, teal and blue illustration. It depicts several figures in profile, some holding open books. The style is reminiscent of traditional woodcut or linocut art, with intricate patterns and a limited color palette. The overall composition is layered and textured.

Johdanto

Yhteiskehittämisellä osallisuutta nuorille

Nuorten osallisuus on viime vuosina noussut Suomessa vahvana ilmiönä ja sen merkitys nuorten hyvinvoinnin lähteenä on tunnustettu.

Sekä julkisen että yksityisen sektorin palvelujen kehittämistyössä kohderyhmän, asiakkaiden tai nuorten mukaan ottaminen on todettu ohjauksiksi periaatteeksi onnistuneessa kehitystyössä. Osallisuustyön tärkeys kunnissa on yhä enenevässä määrin tunnustettu ja nuorten osallisuuden tukeminen on ollut kiinteä osa nuorisotyön eestosta jo pitkään. Nuorten ja muiden asukkaiden osallisuuden kokemuksen eteen kunnissa onkin jo tehty töitä, ja suurimmassa osassa Suomen kuntia on nimetty osallisuudesta vastaava työntekijä tai tiimi.

Vielä kuitenkin osallisuustyö usein henkilöityy näihin ihmisiin ja osallisuuden tukeminen uhkaa jäädä harvojen osaavien työntekijöiden ja viranhaltijoiden harteille – **osallisuuden vahvistaminen kuuluu kuitenkin jokaiselle kunnassa työskentelevälle toimenkuvasta ja toimialasta riippumatta.** Verkostoituminen ja yhdessä tekeminen yli toimialarajojen ovat avainasemassa osallisuuden kehittämisessä ja siihen tämä opas opastaa sekä kannustaa.

Nuorten kokemusta kuulumisesta yhteisöön ja tunnetta vaikuttamisen mahdollisuuksista voidaan kuitenkin vielä lisätä. Tähän tarpeeseen on kehitetty nuorten ja kunnan edustajien yhteinen yhteiskehittämisprosessi, jolla synnytetään nuorten ja kunnan aikuisten yhteistyönä nuoriystävällisiä ja nuorilähtöisiä ratkaisuja kuntaan. Tarkoituksena on tuoda yhteen nuoret sekä kunnan tai kaupungin työntekijät ja viranhaltijat. Kunnan osallisuuskoordinaattori tai vastaava voi toimia prosessin vetäjänä ja fasilitaattorina.

Prosessissa tuotetaan yhdessä nuorten osallisuuden kehittämiseen liittyen tietoa ja ratkaisuja sekä nuorten elämään vaikuttavia toimenpiteitä, jotka kootaan osallisuussuunnitelmaan. Osallisuussuunnitelman mukaisesti kunnassa konkreettisesti voidaan tuottaa ratkaisuja, jotka on mietitty yhdessä nuorten näkökulmasta. Prosessin seurauksena osallisuusajattelu leviää laaja-alaisesti kunnassa ja tarjoten samalla nuorille mahdollisuuksia vaikuttaa kunnan kehittämiseen ja sitä kautta tarttumapintaa omaan kotikuntaansa ja yhteisöihin. Nuorilla on myös mahdollisuus kehittää demokratiataitojaan.

Tarkoituksena on tuoda yhteen nuoret sekä kunnan tai kaupungin työntekijät ja viranhaltijat.

Yhteiskehittämisen prosessissa tutustutaan osallisuuden eri osa-alueisiin ja näkökulmiin sekä rakennetaan uudenlaista toimintakulttuuria pohtimalla konkreettisia toimia, työkaluja ja rakenteita nuorten osallisuuden ja osallistumisen vahvistamiseksi niin omassa työssä kuin laajemminkin organisaation ja toimintaympäristön kehittämisessä. Yhteiskehittäminen kuvataan tässä oppaassa kolmena eri kokonaisuutena, joita ovat nuorten suora ja edustuksellinen osallistuminen kunnan hankkeissa, nuorten ja kunnan edustajien kohtaaminen sekä tiedonkulku ja nuorten tarpeet, ideat ja kokeilut.

Yhteiskehittämisprosessi on luotu ja pilotoitu Osallisuuden osaamiskeskus -hankkeessa; opetus- ja kulttuuriministeriö asetti vuosille 2020-2023 kuusi nuorisoalan osaamiskeskusta, joista Osallisuuden osaamiskeskus on yksi. Osallisuuden osaamiskeskuksen tarkoituksena on ollut lisätä kuntien viranhaltijoiden ymmärrystä ja osaamista nuorten osallisuudesta tähdäten toimintakulttuurin muutokseen kohti nuorten osallisuutta tukevaa kehittämistä ja päätöksentekoa.

Yhteiskehittämisprosessi johtaa kunnassa osallisuussuunnitelman syntyyn sekä siihen kirjattujen yhteiskehittämisen ja muiden yhteisten toimenpiteiden aloittamiseen tai tukemiseen. Yhteiskehittämisellä tähdätään nuorten osallisuuden kehittämiseen ja tukemiseen. Lisäksi tavoitteena on juurruttaa osallisuustyö osaksi kuntastrategiaa sekä hyvinvointi- ja nuorisotyötä. Osallisuussuunnitelma toimii työkaluna ja ohjenuorana osallisuuden kehittämisessä ja johtamisessa, ja se voidaan sisällyttää osaksi kuntastrategiaa, hyvinvointikertomusta tai muuta vuosittain julkaistavaa tai päivitettävää kokonaisuutta.

Nuorten osallisuus ja yhteiskehittäminen nuorten kanssa

Osallisuus

Osallisuuden määrittely ei noudata yhtä tiukkaa kaavaa. Käsite saa usein erilaisia merkityksiä riippuen siitä, puhutaanko osallisuudesta yksilön kokemuksena, yhteisön inklusiivisuutena tai demokratiakäsitteidenä. Voidaan puhua varsin laajasta käsiteperheestä, joka osallisuuden ilmiön ympärille kietoutuu.

Osallisuus ja osallisuuden kokemus

Osallisuus on mahdollisuutta tulla hyväksytyksi omana itsenään, ilmaista mielipiteitään ja näkemyksiään, vaikuttaa päätöksentekoon ja saada aikaan muutosta. Osallisuus on kokemus yhteisöön kuulumisesta ja oman merkityksen tunnistamisesta yhteisön jäsenenä. Nuorten osallisuuden kokemus viittaa siihen, miten nuoret itse kokevat kuuluvansa ja osallistuvansa yhteiskuntaan ja yhteisöihinsä. Se ei pelkästään tarkoita fyysistä läsnäoloa tai osallistumista, vaan myös tunnetta siitä, että nuoret hyväksytään, heitä arvostetaan ja he voivat vaikuttaa yhteiskunnassa.

Nuorten osallisuuden kokemukseen vaikuttavat monet tekijät, kuten osallistuminen yhteiskuntaan, yksinäisyys, elämänlaatu, mielenterveys, fyysinen terveys, toimintakyky, koulutus, työllisyys, taloudellinen toimeentulo sekä aineellinen ja aineeton köyhyys, työllistymismahdollisuudet, kulttuuriset tekijät ja nuorten omat kokemukset. Osallisuuden kokemuksen voidaan nähdä olevan vuorovaikutussuhteessa näiden ilmiöiden kanssa – toisin sanoen osallisuuden kokemus voi olla sekä syy että seuraus.

Osallisuuden kokemus voi vaihdella suuresti eri yhteisöissä, ja se voi olla erityisen haasteellista niille nuorille, jotka kohtaavat syrjintää, syrjäytymistä tai heikkoja mahdollisuuksia koulutukseen ja työelämään. Osallisuuden kokemuksen edistäminen nuorten keskuudessa on tärkeä tavoite, joka parantaa nuorten hyvinvointia ja yhteiskunnan kokonaisvaltaista kehitystä.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Osallistuminen

Osallistuminen on aktiivista toimintaa ja mukana oloa eri toimintoihin, hankkeisiin tai päätöksentekoon. Se voi olla fyysistä tai henkistä osallistumista. Osallistumista voidaan jaotella sen mukaan, missä prosessin tai kehitystyön vaiheessa osallistuminen tapahtuu ja mikä on osallistumisen tavoite.

Vaikuttaminen

Nuorten vaikuttamisella tarkoitetaan nuorten kuulluksi tulemistä omana itsenään sekä mahdollisuutta saada valtaa ja vastuuta. Nuorten vaikuttamisen kanavat kunnassa ovat usein edustukselliset ryhmät, kuten oppilas- ja opiskelijakunnat sekä nuorisovaltuustot. Nämä ovat kuitenkin vain yksi tapa vaikuttaa ja nuorten vaikuttamista tulisikin tukea monin erilaisin menetelmin. Näin monenlaiset nuoret ja myös haavoittuvammassa asemassa olevat voivat saada äänensä kuuluviin.

Osallistumisen erilaiset muodot:

Ideointiosallisuus:

- **Ideoiden kysyminen nuorilta ja nuorten omatoiminen ideointi.** Näitä voivat olla esimerkiksi harrastamisen ideointityöpajat kouluissa ja paikoissa, joissa nuoret ovat.

Tieto-osallisuus:

- **Nuoret tiedon tuottajina.** Näitä voivat olla kansalliset ja paikalliset kyselyt, jotka on toteutettu yhteistyössä organisaatioiden ja nuorten parissa toimivien ammattilaisten kanssa.

Suunnitteluosallisuus:

- **Nuoret suunnittelemassa toimintaa.** Näitä voivat olla erilaiset yhteissuunnitteluprosessit, suunnittelutyöpajat ja palvelumuotoiluprosessit.

Päätöksenteko-osallisuus:

- **Nuoret vaikuttamassa päätöksiin.** Näitä voivat olla oppilas- ja opiskelijakuntatoiminta, nuorisovaltuustot, paikat kuntien ja hyvinvointialueiden lautakunnissa sekä erilaiset suoran osallistumisen muodot, kuten osallistuva budjetointi ja osallisuutta edistävät kuulemisprosessit.

Toimintaosallisuus:

- **Nuoret organisoivat ja toteuttavat toimintaa.** Näitä voivat olla nuorten omaehtoinen toiminta, nuorten aloitteista organisoidut harrastukset, kuten mopopajat, nuorisokahvilat, tapahtumat, pop up -koulupäivät, kokeilut ja harrastemessut.

Arviointiosallisuus:

- **Nuoret mukana arvioimassa toimintaa.** Näitä voivat olla osallistava arviointi ja toiminnan jatkuva arviointi.

Yhteiskehittäminen nuorten kanssa kunnissa ja kaupungeissa

Yhteiskehittämisen määrittelemme tässä yhteydessä nuorten ja kunnan edustajien yhteiseksi kehittämistyyppiseksi toiminnaksi olipa kyse minkä tahansa asian, ratkaisun tai kokonaisuuden kehittämisestä. Yhteiskehittäminen on alan kirjallisuudessa yhdistetty englanninkieliseen vastineeseen *co-creation*. Eli käytännössä nuoret ja aikuiset voivat yhdessä luoda ja kehittää melkein mitä tahansa, ja kunta-viitekehityksessä se voi tarkoittaa sekä yhteisten suunnitelmien (osallisuussuunnitelma) että monenlaisten ratkaisujen ja palvelujen synnyttämistä sekä kehittämistä yhdessä. Tärkeimmäksi periaatteeksi voidaan ajatella, että kuntalainen on aidosti mukana tasa-arvoisena toimijana kehittämässä olemassa olevaa tai uutta palvelua, ratkaisua, toimintatapaa, tilaa tai vaikkapa strategiaa.

Yhteiskehittämisellä tarkoitamme tässä yhdessä tekemistä ja päätösten tekemistä yhdessä nuorten kanssa.

Aaltonen kumppaneineen kiteyttää julkaisussa *Yhteiskehittäminen: kaikki siitä puhuu, mutta mitä se on ja miten siinä onnistua?* yhteiskehittämisen onnistumisen edellytykset viiteen teemaan: tasavertainen sidosryhmien osallistuminen, yhteisen tavoitteen ja ongelman tunnistaminen, nopea eteneminen ideoista kokeiluihin, ohjaus ja menetelmät sekä vapaus omiin ajatuksiin sekä tunteisiin ja avoimuus uusille ideoille. Tässä oppaassa ratkaisujen ja palveluiden käyttäjiksi luetaan nuoret, minkä vuoksi puhumme nuorilähtöisestä tai oikeammin nuorikeskeisestä suunnittelusta (*user centered design*).

Yhteiskehittäminen ja nuorikeskeisyys ovat tärkeitä, sillä ne edistävät nuorten osallisuutta. Yhteiskehittäminen kuntakontekstissa on prosessi, jossa eri osapuolet, kuten nuoret ja viranhaltijat, tekevät yhdessä päätöksiä ja työskentelevät yhdessä suunnitellakseen, kehittääkseen ja toteuttaakseen projekteja, käytäntöjä tai palveluita. Yhteiskehittämisellä tarkoitamme tässä yhdessä tekemistä ja päätösten tekemistä yhdessä nuorten kanssa. Se pyrkii ottamaan nuorten näkemykset ja ideat huomioon eri hankkeissa ja toimintaohjelmissa.

Nuoret ja kunnan viranhaltijat sekä muut työntekijät voivat yhteiskehittää nuorten elämään kuuluvia ja vaikuttavia ratkaisuja ja palveluita, kuten asuin- ja harrastusympäristöjä, nuorten käyttämiä palveluita, kouluja ja nuorisotiloja dialogisissa työpajoissa, kokouksissa, erilaisissa tilaisuuksissa ja myös vapaamuotoisemmissa kohtaamisissa. Nuoret kykenevät ja haluavat myös osallistua esimerkiksi kunnan rakentamiseen ja esimerkiksi budjetointiin. Valtioneuvoston nuorisopoliittisen ohjelman nuorten kuulemisessa nousivat selvästi esille myös luontoon, ilmastoon, turvallisuuteen, terveyteen, hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja tasa-arvoon liittyvät asiat, jota ovat tällä hetkellä nuorten mielissä.

Perinteisesti on ajateltu, että nuoret osallistuisivat lähinnä nuoriso- ja vapaa-ajan toimialojen ja lautakuntien työskentelyyn, mutta yhtä lailla muillakin toimialoilla tehdään nuoria koskevia päätöksiä ja kehitetään kuntaa nuoriin vaikuttavasti. Nuoret ovat esimerkiksi kiinnostuneita urheilun, liikunnan ja sivistystoimen hankkeista sekä tietysti julkisesta liikenteestä ja jopa talvikunnossapidosta, sillä niillä on heidän elämänsä laatuunsa paljon merkitystä! Osallisuusajattelu on nykyisin onneksi levinnyt laajemmin eri toimialoille ja lautakuntiin, ja nuorten näkökulma sekä mielipiteet osataan jo ottaa huomioon. Toki tehtävää ajattelun ja kommunikaation laajentamisessa vielä on.

Nuorilla on oikeus osallistua asioihin, jotka vaikuttavat heidän elinympäristöönsä.

Nuorilähtöinen osallistuminen mahdollistaa nuorten äänen kuulemisen ja heidän näkemyksiensä huomioon ottamisen päätöksenteossa. Nuorten osallistumisen ei tule rajautua pelkästään suoraan heitä koskevaan päätöksentekoon, vaan nuoret tulee nähdä toimijoina koko kunnan tai kaupungin kehittämisessä. Osallistuminen on myös lain määräämä oikeus; perustuslain 2 § 2 momentin mukaan kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Lisäksi kuntalaki määrää mm. nuorisovaltuustoista sekä vanhus- ja vammaisneuvostoista (Kuntalaki 26-28 §).

Osallisuus auttaa nuoria tuntemaan vastuuta ja omistajuutta tulevaisuudestaan.

Yhteiskehittämisellä osallisuutta nuorille:

Nuorten osallistuminen päätöksentekoon ja yhteiskunnalliseen toimintaan edistää demokratian vahvistumista.

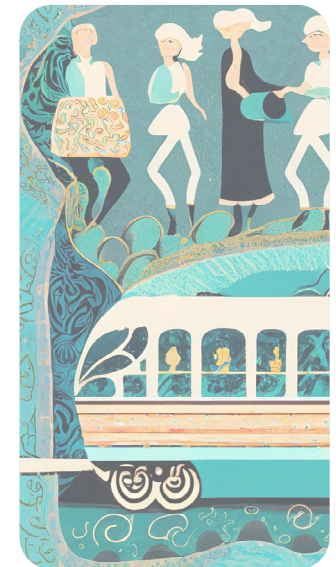
Se opettaa nuorille kansalaisille aktiivista kansalaisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämistä. Nuorten osallisuuden edistäminen on myös oikeudenmukaista ja edistää tasa-arvoa. Se antaa äänen myös niille nuorille, jotka saattavat muuten jäädä syrjään päätöksenteosta tai yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta.

Nuoret eivät ole vain yhteiskunnan tulevaisuus, vaan heidät tulee nähdä myös nykypäivän tekijöinä.

Nuorten tulee saada mahdollisuus vaikuttaa siihen, millainen tulevaisuus heille ja seuraaville sukupolville rakennetaan. Tärkeää on tilan ja ajan antaminen nuorten mielipiteen ilmaisuun ja tunnustaa nuorten asiantuntemus. Osallisuus auttaa nuoria tuntemaan vastuuta ja omistajuutta tulevaisuudestaan.

Matalakynnyksinen nuorten osallistuminen yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon lisää yhteisöllisyyttä ja yhteisön hyvinvointia.

Nuoret, jotka tuntevat olevansa osa yhteisöä ja että heidän panostaan arvostetaan, voivat olla motivoituneempia osallistumaan yhteisen hyvän edistämiseen. Tämä on myös etenkin pienemmissä kunnissa elinvoimaisuuden kysymys.

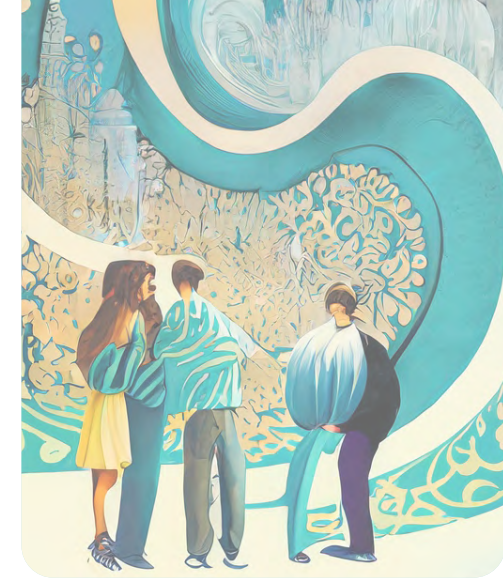

Nuorten osallisuus-suunnitelma

Osallisuussuunnitelma dokumentoi nuorten ja aikuisten yhteiskehittämisen kohteet. Osallisuussuunnitelma ohjaa kunnassa tehtäviä toimenpiteitä kuntalaisten osallisuuden edistämiseksi ja osallisuuden kokemuksen kehittämiseksi. Nuorten osallisuussuunnitelma kohdistuu nuoriin ja se kokoaa yhteen nuorten osallisuuden eteen tehtävät toimenpiteet. Kunta voi itse päättää, pitääkö se nuorten osallisuuden suunnittelun erillään kaikkia kuntalaisia koskevasta osallisuuden suunnittelusta, vai yhdistetäänkö sisällöt yhteen eri ryhmät kattavaan suunnitelmaan. Tässä oppaassa esittelemme nimenomaan nuorten osallisuuden ehdoilla tehdyn osallisuussuunnitelman rakenteen.

Nuorten osallisuus-suunnitelma kokoaa yhteen nuorten osallisuuden eteen tehtävät toimenpiteet.

Osallisuuden osaamiskeskus on auttanut kuntia laatimaan nuorten osallisuussuunnitelmia; suunnitelmiin on koottu nuorilta tai nuorten ja kunnan edustajien yhteisistä keskusteluista tulleita ideoita ja ajatuksia sekä toisaalta kirjattu ylös nuoria koskettavia hankkeita ja tapoja nuorten osallistumiselle näihin kunnan hankkeisiin. Lisäksi osallisuussuunnitelmasta löytyy ratkaisuja nuorten ja aikuisten kohtaamiseen sekä vuorovaikutuksen ja tiedonkulun kehittämiseen.

Nuorten osallisuuteen liittyvät toimenpiteet on käyttämässämme osallisuussuunnitelmamallissa jaoteltu kolmeen kokonaisuuteen:

- Nuorten suora ja edustuksellinen osallistuminen kunnan hankkeissa ja palveluissa
- Nuorten ja kunnan edustajien kohtaaminen sekä tiedonkulku
- Nuorten tarpeet ja ideat sekä niihin liittyvät kokeilut

● Nuorten suora ja edustuksellinen osallistuminen kunnan hankkeissa ja palveluissa

Kunnissa on aina käynnissä ja suunnitteilla sekä isompia että pienempiä hankkeita tai projekteja eri toimialoilla. Myös palveluja kehitetään ympäri kuntaa. Olisi hyvä nuorten osallisuuden ja kunnan elinvoiman kannalta, että nuoret olisivat mukana hankkeissa tai projekteissa ja niihin liittyvässä päätöksenteossa hankkeen eri vaiheissa. Nuorten tulisi olla myös heitä koskevien palvelujen ja muiden ratkaisujen kehittämisessä mukana – pyritäänhän nykyään aina asiakas- ja käyttäjäkeskeiseen suunnitteluun sekä ratkaisuihin (*customer / user centered design*). Tässä tapauksessa asiakas- ja käyttäjäkeskeys tarkoittavat nuorikeskeistä suunnittelua, jossa nuori on tuotu toiminnan ja ajattelun keskiöön.

Osallisuussuunnitelmaan kannattaa kirjata suunnitteilla olevat, alkavat sekä käynnissä olevat hankkeet ja suunnitella sen avulla nuorten osallistuminen projekti-, hanke- ja palvelukohdaisesti. Helposti esimerkiksi uima- tai liikuntahallihanke menee nuorilta ohi, kun heille ei siitä tiedoteta eikä nuoria huomata kysyä mukaan.

Osallisuussuunnitelmaan on hyvä sisällyttää:

- Mikä projekti, hanke tai palvelu on kyseessä?
- Mikä vaikutus hankkeella tai palvelulla on nuorten elämään kunnassa ja missä roolissa nuoret ovat suhteessa hankkeeseen?
- Missä vaiheissa nuoret ovat mukana hankkeen tai palvelun valmistelussa ja toteutuksessa, kuinka he osallistuvat ja mikä on aikataulu?
- Millaisia vastuita nuoret ottavat ja kenellä kaikilla muuten on vastuu hankkeesta?
- Miten hankkeesta tai palvelusta tiedotetaan nuorille ja nuorten ohjaajille?
- Miten edistymistä ja onnistumista mitaroidaan ja kuinka asiasta palataan nuorille?

Suunnitelmaan on hyvä erikseen sisällyttää nuorten osallistuminen edustuksellisen osallistumisen ja suoran osallistumisen kautta.

Nuori on tuotu
toiminnan ja
ajattelun keskiöön.

Edustuksellinen osallistuminen hankkeissa:

- Kuinka nuorisovaltuuston nuoret osallistuvat hankkeiden päätöksentekoon ja miten heidän osallistumistaan tuetaan?
- Kuinka oppilas- ja opiskelijakunnat ja muissa vastaavissa elimissä mukana olevat nuoret osallistuvat kunnan hankkeisiin?
- Miten kunnan kokousaikataulu ja nuorisovaltuustojen jne. elimien aikataulut nivotaan yhteen hankkeiden osalta?

Suora osallistuminen hankkeissa:

- Millaisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa nuoret voivat vaikuttaa hankkeeseen?
- Kuinka hanke voisi jalkautua nuorten luokse ja miten nuoret saisivat hankkeesta ajankohtaista tietoa?
- Miten nuoret voivat osallistua, vaikuttaa ja saada tietoa hankkeesta verkon sekä sosiaalisen median kautta?

Kokemuksina kunnista voidaan kertoa, että usein kunnissa ei huomata, että monet eri toimialojen hankkeet sekä koskettavat nuoria ja myös kiinnostavat heitä. Toimialoilla ei vielä tänä päivänä ole riittävästi tietoa nuorten kanssa toimimisesta eikä siitä, mihin kaikkeen nuoret haluaisivat osallistua.

● Nuorten ja kunnan edustajien kohtaaminen sekä tiedonkulku

Osallisuussuunnitelmaan syntyy sisältöä tähän osioon yhteiskehittämisen työpajassa; nuoret ja kunnan viranhaltijat, päättäjät ja muut työntekijät luontevasti pohtivat yhdessä, kuinka voitaisiin tavata matalalla kynnyksellä ja toki virallisemmissakin merkeissä, ja miten tieto liikkuisi eri tahojen ja henkilöiden välillä sujuvasti.

Osallisuussuunnitelmaan voi sisällyttää esimerkiksi:

- Mitä nuorten ja aikuisten yhteisiä epämuodollisia (ja muodollisia) tilaisuuksia voisi olla vuosittain tai aika ajoin?
- Kuinka viranhaltijat ja päättäjät jalkautuvat nuorten pariin?
- Miten tietoa kunnan asioista ja meneillään olevista hankkeista jaetaan nuorille sekä fyysisiin ympäristöihin että verkossa ja somessa?
- Miten nuorten ideat ja aloitteet tavoittavat kunnan päättäjät ja muut edustajat?

Nuoret usein toivovat, että tietoa kunnan kehittämisestä olisi helpommin saatavilla ja heille tultaisiin kertomaan esimerkiksi kouluille, mitä kunnassa tapahtuu. Myös kouluissa yleisesti käytössä olevia infotauluja haluttaisiin hyödyntää paremmin tiedonvälityksessä, samoin perinteisiä ilmoitustauluja. Kunnan some, esim. Snapchat tai TikTok nousee aina ideoinneissa esille. Lisäksi nuoret haluaisivat tavata päättäjiä ja muita kunnan aikuisia myös epämuodollisesti, esimerkiksi yhteisessä liikunta- tai pelipäivässä, ja vaikkapa pitsaperjantain tai muun rennon ajanvietteen merkeissä. On myös huomattu, että nuorisotiloihin tai -kahviloihin tehdyt epämuodolliset vierailut ovat kivoja ja hyödyllisiä.

● Nuorten tarpeet ja ideat sekä niihin liittyvät kokeilut

Nuorten vaikuttamispajoista, yhteisistä yhteiskehittämisen pajoista, nuorten aloitekanavista, oppilas- ja opiskelijakunnista, nuorisovaltuustoista jne. voi tulla kuntaan paljon erilaisia ideoita. Näistä yhteisesti konkreettisiksi ja toteutettaviksi katsotut on syytä kirjata osallisuussuunnitelmaan ja aikatauluttaa, resursoida ja roolittaa ne sopivasti.

Osallisuussuunnitelman aikajänne on tyypillisesti yksi vuosi, joten niin hankkeisiin osallistumisessa kuin uusien ideoiden toteuttamisessa on hyvä lähteä vuoden ajanjaksolla liikkeelle ja suunnitella vuoden aikahaarukkaan mahtuva tekeminen.

Osallisuussuunnitelmaan kirjataan:

- Mikä tarve tai idea ja siihen liittyvä kokeilu on?
- Miten kokeilu resursoidaan?
- Mitä roolit ja vastuut niin nuorten kuin aikuistenkin puolelta ovat?
- Missä aikataulussa kokeilu toteutetaan ja mistä tiedetään, miten kokeilu onnistuu?

Kokeiluihin on nähty päätyvän esimerkiksi soomeen liittyviä toimenpiteitä, kuten kunnan TikTok, nuorten hyvinvointia tukevia palveluita, nuorten ja paikallisten yrittäjien yhteisen tapahtuman järjestäminen toisiin tutustumisen merkeissä, erilaisten kampanjoiden toteutus ja moni harrastuksiin tai liikuntaan liittyvä idea. Osallisuussuunnitelman lisäksi toteutukseen menevien ideoiden kohdalla tarvitaan erillistä projektisointia ja dokumentaatiota – osallisuussuunnitelma on kuitenkin hyvä ylätasoinen koonnupaikka, joka tuo nuoriin liittyvät asiat yksiin kansiin.

Yhteiskehittämisen prosessi

Yhteiskehittämisellä tähdätään nuorten osallisuuden ja osallisuuden kokemuksen parantumiseen kunnassa sekä nuorten osallistumismahdollisuuksien kehittämiseen kunnan toiminnassa ja eri kuntatoimialoilla.

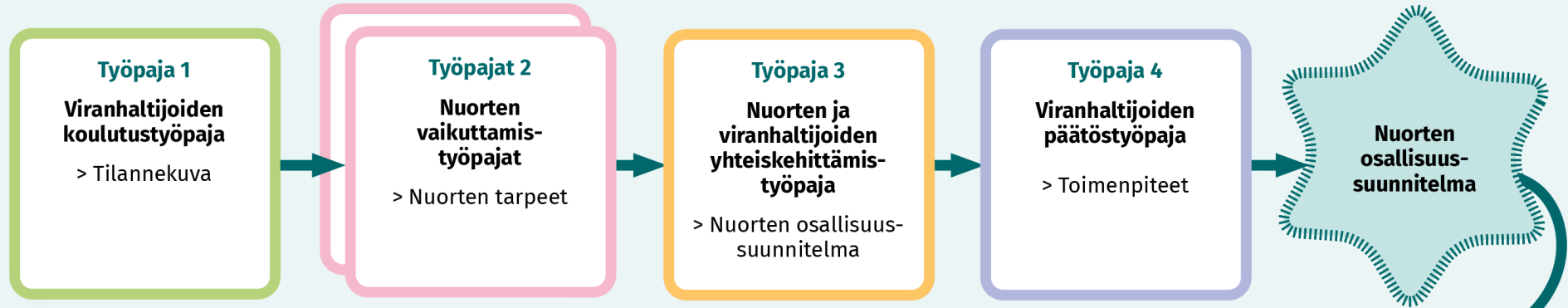
Yhteiskehittäminen konkretisoituu erilaisissa kunnan hankkeissa ja päätöksentekotilaisuuksissa, joihin nuoret osallistuvat joko suoraan omana itsenään tai edustuksellisesti tyypillisesti nuorisovaltuuston kautta. Yhteiskehittäminen on siksi tärkeää, että se sitouttaa kaikkia osapuolia kehittämiseen ja keskusteluun, ja toisaalta ottaa aidosti osapuolten oman näkemykset sekä tavoitteet ja toiveet huomioon. **Emme voi arvilla asioita toisten puolesta, vaan kaikilla osapuolilla on oltava mahdollisuus itse osallistua itseään koskevien ratkaisuiden kehittämiseen ja asioista päättämiseen.**

Olemme kuntien kanssa työskennellessä tunnistanee toistuvan kaavan, kuinka yhteistyö nuorten ja aikuisten välillä syntyy ja syvenee. Kunnissa ja kaupungeissa on suuriakin eroja, kuinka pitkällä nuorten osallisuuden tukemisessa ja nuorten osallistumisessa kunnan prosesseihin ja päätöksentekoon ollaan. Osallisuuden osamiskeskuksessa 2020-2023 aikana vakiintui nelivaiheinen yhteiskehittämisen prosessi, jossa neljässä eri työpajassa koulutuksen ja tilannekartoituksen sekä nuorten ideoiden ja tarvekartoituksen jälkeen edettiin yhteiseen suunnittelutyöpajaan ja nuorten osallisuussuunnitelman laatimiseen. Nelivaiheinen työpajakokonaisuus päättyi viranhaltijoiden päätöstyöpajaan, jossa suunnitelma konkretisoitui aikataulutetuiksi toimenpiteiksi osallisuussuunnitelmaan.

Yhteiskehittämisen prosessi kunnissa ja kaupungeissa

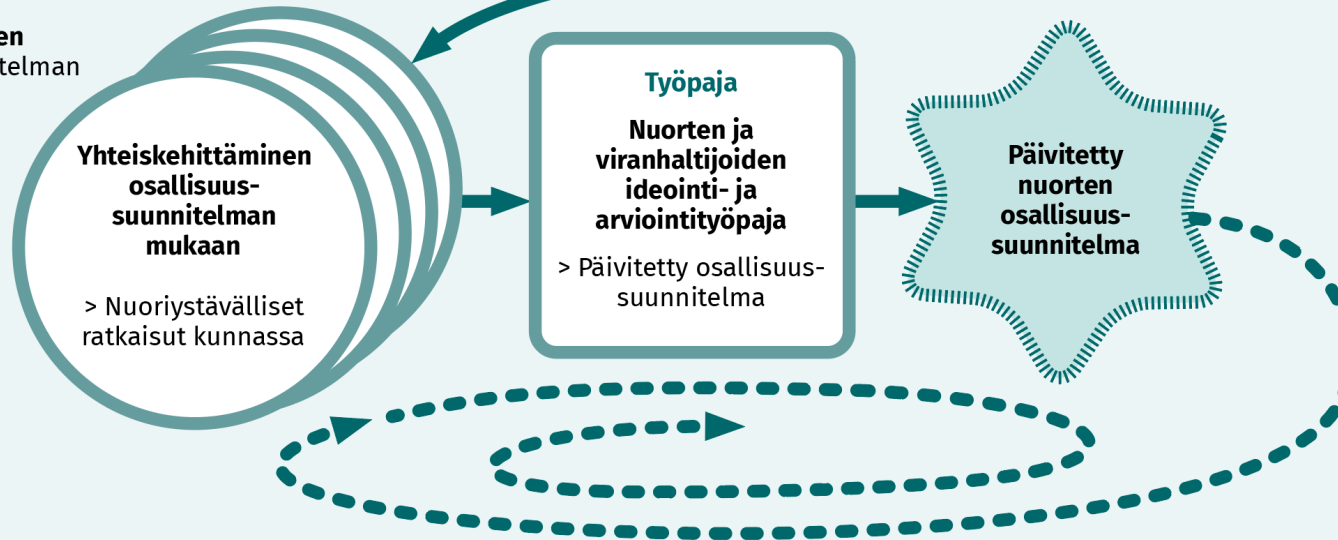
Yhteiskehittämisen käynnistäminen

Lopputuloksena nuorten osallisuussuunnitelma

Jatkuva yhteiskehittäminen

nuorten osallisuussuunnitelman mukaan

Tässä esiteltävä kahdesta pääkokonaisuudesta koostuva yhteiskehittämisen prosessi lähtee **Yhteiskehittämisen käynnistämisel**lä, joka nimensä mukaisesti käynnistää nuorten ja aikuisten yhteisen kehittämisprosessin. Yhteiskehittämisen käynnistäminen ja osallisuuden suunnittelu on tärkeää, sillä joissakin kunnissa nuorten ja viranhaltijoiden välistä vuorovaikutusta ei juurikaan vielä ole pakollista nuorisovaltuustoa lukuun ottamatta, eikä nuoria kattavaa osallisuussuunnitelmaa ole olemassa – tämä vaihe huipentuu osallisuussuunnitelman hyväksymiseen, käyttöönottoon ja siinä esiteltyjen toimenpiteiden käynnistämiseen.

Vaikka kunnassa oltaisiinkin jo aika pitkällä osallisuustyössä ja nuorten kanssa toimimisessa, voi olla viisasta silti koota viranhaltijoita, työntekijöitä, valtuutettuja jne. laaja-alaisesti yhteen ja päivittää tilanne, missä nuorten osallisuuden saralla mennään. Kuntien eri toimialoilta ja poliittisilta kentiltä löytyy aina henkilöitä, jotka eivät ole vielä kovin vihkiytyneet yhteistyöhön nuorten kanssa ja heidät olisi hyvä ”hoksauttaa” mukaan yhteiseen prosessiin. Myös edistyneemmillä osallisuusammattilaisilla voi olla syytä pohtia tarkemmin, mitä kaikkea nuorten kanssa kunnassa voisikaan kehittää, mihin kaikkiin keskusteluihin nuoret oikein haluaisivatkaan mukaan ja millä tavoin.

Seuraava osakokonaisuus, **Jatkuva yhteiskehittäminen**, ei oikeastaan ole vaihe, vaan parhaimmillaan pitkäjänteinen yhteiskehittämisen jatkumo tai sykli, jossa nuoret sekä kunnan edustajat yhteiskehittävät hankkeissa ja hankkeiden ulkopuolella kuntaan liittyviä aineettomia tai aineellisia ratkaisuja. Nuoret käytännössä tulevat eri tavoin osallistumaan heidän elämäänsä vaikuttavien ratkaisujen kehittämiseen ja heitä koskevien päätösten tekemiseen – eli potentiaalisesti miltei kaikkiin kunnan asioihin!

Vuorovaikutus tapahtuu sekä live-tilaisuuksissa että verkossa, nuorille luontaisilla tavoilla. Yhteiskehittämisen ohjenuorana käytetään yhteistä suunnitelmaa, osallisuussuunnitelmaa, jossa on alustavasti suunniteltu jokin toimenpide tai ratkaisu, kuten vaikkapa tapahtuma tai kunnalle tärkeän rakennuksen tai tilan kehittäminen.

Vuorovaikutus
tapahtuu sekä live-
tilaisuuksissa että
verkossa, nuorille
luontaisilla tavoilla.

Tämä opas painottuu prosessin alkuvaiheisiin yhteiskehittämisen käynnistämiseen ja osallisuussuunnitelmaan johtavien työpajojen seikkaperäiseen kuvaamiseen, koska tätä prosessia olemme kuluneina vuosina kunnissa ja kaupungeissa toteuttaneet ja kehittäneet osaamiskeskusten palveluksessa. Jatkuvan yhteiskehittämisen ja arvioinnin syklin käsittely jää pinta-puolisemmaksi, sillä työssämme se on pitkälti jäänyt kuntien ja kaupunkien omille harteille – tulevaisuudessa toivomme jatkohankkeissa pääsevämme pureutumaan tiiviimmin myös tähän prosessin osaan ja siten voisimme tuottaa myös tälle oppaalle jatko-osan.

Yhteiskehittämisen käynnistämisen työpajat – nuorten osallisuuden suunnittelu yhdessä

Yhteistyö nuorten ja kunnan edustajien kesken alkaa yhteisellä suunnitteluvaiheella, joka koostuu neljästä eri työpajasta tai työpajakokonaisuudesta.

Työpaja 1. Ensimmäinen työpaja on **Viranhaltijoiden koulutustyöpaja**, joka perehdyttää kunnan työntekijöitä ja muita edustajia nuorten osallisuuden ja osallistumisen edistämiseen sekä tuottaa tilannekuvan nuorten osallisuudesta kunnassa.

Työpajat 2. Tämän kanssa rinnalla järjestetään nuorille yksi tai useampia **Nuorten vaikuttamistryöpajoja** lähinnä kouluissa ja oppilaitoksissa nuorten ajatusten, ideoiden ja tarpeiden keräämiseksi sekä nuorten innostamiseksi mukaan yhteiskehittämisen malliin.

Työpaja 3. Aikuisten ja nuorten omien aloitustyöpajojen jälkeen tullaan yhteen **Nuorten ja viranhaltijoiden yhteiskehittämistryöpajassa**, jossa kootaan ajatukset ja ideat yhteen ja synnytetään pohja osallisuustoimenpiteille, dokumentoituna osallisuussuunnitelmaan.

Työpaja 4. Tämä prosessin osa päättyy **Viranhaltijoiden päätöstyöpajaan**, jossa viranhaltijoiden ja muiden kunnan edustajien vetämänä päätetään osallisuussuunnitelman sisällöistä ja konkreettisista seuraavista askelista. Tässäkin työpajassa voi olla nuoria mukana, mutta on toisaalta koettu hyväksi myös kokoontua aikuisten ryhmällä, jotta vastuut saadaan jaettua ja päätökset tehtyä.

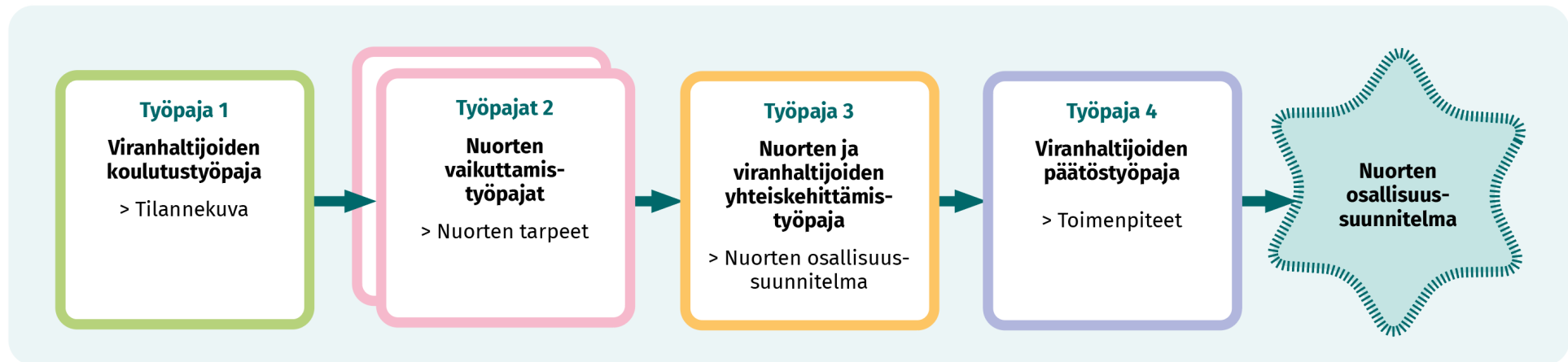
Käynnistämisvaiheen työpajojen toteutus ja fasilitointi

Työpajamainen työskentely edellyttää huolellista fasilitointia; fasilitoiva ja prosessimainen lähestymistapa lisää osallistujien sitoutumista, koska heidät otetaan aktiivisesti mukaan prosessiin ja heidän mielipiteensä ja ideoitaan kuunnellaan. Fasilitaattori auttaa edistämään avointa ja rakentavaa vuorovaikutusta osallistujien välillä. Tämä parantaa tiedon jakamista, auttaa ratkaisemaan ristiriitoja ja edistää yhteisymmärrystä. Fasilitoiva työskentely auttaa ryhmää saavuttamaan parempia ja kestävämpiä ratkaisuja.

Fasilitaattoriksi käy kuka vain yhteiskehittämisestä ja osallisuudesta innostunut henkilö: osallisuuskoordinaattori, nuorten palveluiden vastaava, hyvinvointijohtaja, hanketyöntekijä, konsultti jne. Prosessimaisessa työskentelyssä käytetään usein työkaluja, jotka auttavat systemaattisessa tiedonkeruussa, analysoinnissa ja päätöksenteossa. Fasilitointi ja prosessinomainen työskentely edistävät monipuolisten näkökulmien esiintuomista. Tämä johtaa parempaan päätöksentekoon, kun erilaiset näkemykset ja kokemukset otetaan huomioon.

Prosessinomaisessa työskentelyssä on tyypillisesti selkeä aikataulu ja vaiheet, mikä auttaa ryhmää pysymään aikataulussa ja saavuttamaan tavoitteet tehokkaasti. Työskentely kannustaa jatkuvan parantamisen kulttuurin kehittämiseen. Kun prosessiin liitetään arviointi ja palautteenkeruu, ryhmä voi oppia omista toimintatavoistaan ja kehittää niitä tulevaisuutta varten.

Yhteiskehittämisen käynnistämisvaiheen työpajat ja niiden lopputulokset

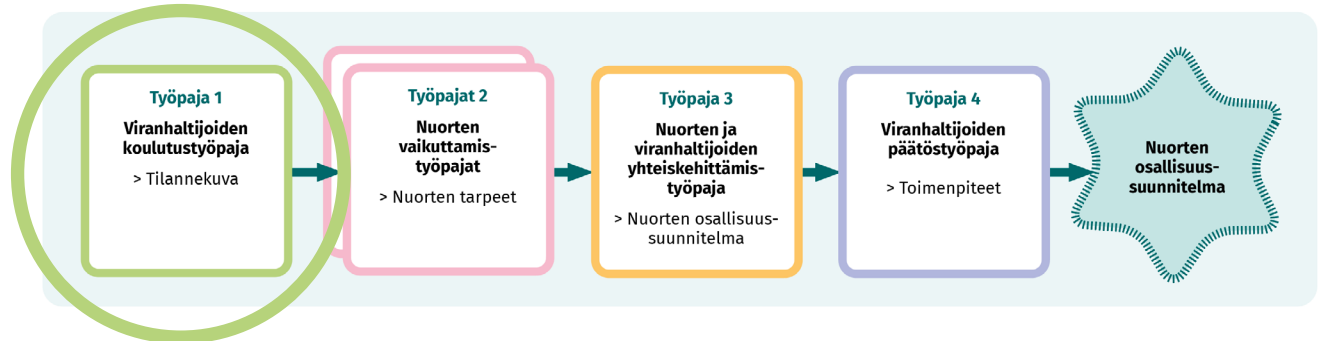

Viranhaltijoiden koulutustyöpaja

Kaikissa kunnissa on työntekijöitä eri toimialoilla, jotka eivät ole vielä omaksuneet osallisuuden edistämistä osaksi työnkuvaansa ja ajatteluaan. Siksi on hyvä koota viranhaltijoita ja muita kunnan työntekijöitä sekä valtuutettuja yhteiseen työpajaan, jossa osallisuudesta ja erityisesti nuorten osallisuudesta kerrotaan ja joka perehdyttää nuorten osallistumisen ideaan ja tapoihin. Omassa kunnassa toteutettuja esimerkkejä kannattaa tuoda tässä yhteydessä esille ja samalla pohtia, miten muillakin toimialoilla vastaavia osallistavia projekteja saadaan aikaiseksi.

Koulutustyöpaja voidaan nähdä myös osallisuuden kartoitustyöpajana, eli tässä yhteydessä on hyvä tuoda esille paitsi oman kunnan esimerkkejä myös esimerkkejä muista kunnista sekä perehtyä naapuri- tai verrokkikuntien osallisuussuunnitelmiin sekä -työhön. Osallisuussuunnitelmia ja -toimenpiteitä löytää netistä helposti hakukoneilla ja niiden avulla pääsee nopeasti kärryille, mitä muualla tehdään. On myös hyvä tarkastella nuorisovaltuuston toimintaa sekä oppilas- ja opiskelijakuntien roolia nuorten elinympäristön kehittämisen keskusteluissa – miten nuoria voisi edelleen aktivoida ja kuinka heitä tuetaan osallistumaan entistään paremmin.

Koulutustyöpajan tai -pajoja vetämään sopii kuka vain osallisuudesta ja nuorten kanssa yhteistyöstä innostunut henkilö. Koulutuksessa ja tilannekartoituksessa tärkeintä on tuoda ihmiset yhteen tärkeän asian ääreen ja herättää kiinnostus kokeilemaan nuorten kanssa toimimiseen panostamista – ei niinkään virallisen tai teoreettisen osallisuustietouden pänttäminen. Koulutus- ja kartoitustyöpajan käytännön tavoitteena on sitouttaa monialaisesti ihmisiä yhteiseen prosessiin ja varmistaa, että he innostuvat tulemaan yhteisiin tapaamisiin ja alkavat miettiä yhteistyötä nuorten kanssa oman työnsä ja roolinsa kautta.

Ennen viranhaltijoiden koulutustyöpajaa:

Kartoitus ja tilannekuva nuorten osallisuuden toteutumisessa

Ennen prosessin aloittamista on hyvä käydä läpi, kuinka osallisuus toteutuu kunnassa.

Apukysymyksiä tilannekuvan luomiseen:

- Millaista osallisuustyötä kunnassa jo tehdään?
- Mistä voimme olla jo nyt ylpeitä?
- Mitä täytyy kehittää?
- Mitä kaikkea nuorilähtöistä ja osallisuutta vahvistavaa meillä jo tapahtuu?
- Mitkä ovat nuorten mielestä parhaat tavat vaikuttaa?
- Miten vaikuttamista voidaan mahdollistaa?
- Mitä jo tehdään? Mikä toimii? Mikä on vaikuttavinta?
- Miten motivoidaan osallistumaan ja ottamaan kantaa?
- Mitä osallisuutta tukevia rakenteita kunnalla tai kaupungilla on?
- Mitä ovat johdon ja työntekijöiden nuorten osallisuutta tukevat arjen käytännöt eri toimialoilla?

Nuoret voidaan ottaa mukaan kartoitukseen ja tilannekuvan luomiseen.

Voit esimerkiksi:

- Haastatella nuoria ja heidän parissaan toimivia ammattilaisia
- Jalkautua nuorten pariin kouluihin ja nuorisotiloihin
- Toteuttaa kyselyn kunnan nuorille, jolla kartoitetaan nuorten mielipiteitä kunnasta ja vaikuttamisesta

Voit myös toteuttaa nuorten verkkokeskustelun vaikkapa Digiraadilla omassa kunnassasi! Tutustu lisää

digiraati.fi

Tutustu mm. Osallisuuden laatukriteereihin sivustolla

nuoretjaosallisuus.fi

Työpaja 1

Viranhaltijoiden koulutustyöpaja

Toteutusehdotus

Yhteensä noin 90 minuuttia

Osallistujat: luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita monialaisesti, nuorisopalvelujen edustus jne. Kunta voi itse määritellä osallistujat.

Tilaisuuden fasilitaattorina eli vetäjänä voi toimia kunnan osallisuudesta vastaavat. Tarvittaessa koulutustukea voi hakea myös ulkopuolisilta toimijoilta.

1 Aloitus: 5 min

Tervetuloivotukset ja lyhyt esittäytymiskierros. Kerrotaan lyhyesti, mikä on työpajan ja prosessin tavoite ja mitä osallistujilta odotetaan.

2 Virittäytyminen: 10 min

Voidaan esimerkiksi etätilaisuudessa kirjoittaa chattiin:

- Mitä hyvää kunnassamme tai kaupungissamme on? Mistä voimme olla ylpeitä?
- Tavoitteena on aktivoida osallistujia ennen yhteistyöstöä.

3 Osallisuus-käsite ja mitä se tarkoittaa: 15 min

Käydään läpi osallisuuden käsite ja nuorten osallisuuden eri muodot sekä tapausesimerkkejä nuorten osallisuuden edistämisestä ja toimintamalleista muualla. Tavoitteena on, että kaikilla osallistujilla on yhteinen käsitys siitä, mitä osallisuudella tarkoitetaan.

4 Yhteinen kartoitus: Mitä kunnassamme tai kaupungissamme nuorten osallisuuden eteen jo tehdään: 30-45 min

- Mitä kaikkea nuorilähtöistä ja osallisuutta vahvistavaa meillä jo tapahtuu?
- Mitkä ovat nuorten mielestä parhaat tavat vaikuttaa?
- Miten vaikuttamista voidaan mahdollistaa?
- Mitä jo tehdään? Mikä toimii? Mikä on vaikuttavinta?
- Miten motivoidaan osallistumaan ja ottamaan kantaa?
- Mitä osallisuutta tukevia rakenteita meillä on?
- Mitä ovat johdon ja työntekijöiden nuorten osallisuutta tukevat arjen käytännöt eri toimialoilla?

Tuotoksena syntyy yhteinen käsitys siitä, mitä jo nyt teemme ja mitä voimme kehittää kunnassa tai kaupungissa nuorten osallisuuden edistämiseksi.

5 Lopuksi: Esitellään yhteiskehittämisen prosessin toimenpiteet 30 min

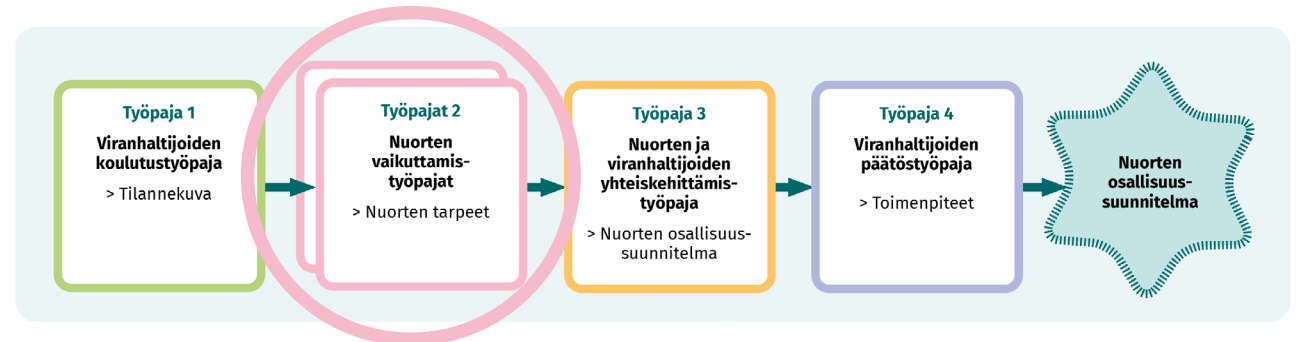
Tavoite: Osallistujat ymmärtävät nuorten ja kuntalaisten osallisuuden merkityksen ja ovat tietoisia erilaisista toimintamalleista. Eri toimialojen edustajat ymmärtävät, kuinka he voisivat ottaa nuoria mukaan ja miten he voivat tukea nuorten osallisuutta työnsä ja toimenkuvansa kautta. Kunnanjohto on sitoutunut nuorten osallisuuden kehittämiseen yhdessä nuorten kanssa. Osallistujilla on käsitys tulevasta osallisuussuunnitelman laatimisesta.

Nuorten vaikuttamistyöpaja

Yhteiskehittämisen prosessiin nuoret pääsevät luontevasti mukaan toteuttamalla heidän kanssaan oma työpaja tai työpajoja. Vaikuttamistyöpajan avulla voidaan kartoittaa nuorten näkemyksiä kunnassa ja miten he voivat kunnassa omasta mielestään vaikuttaa. Yhteiskehittämisen prosessissa voidaan hyödyntää työpajan lisäksi myös muuta tietoa, jota kunnassa jo valmiiksi kerätään nuorten elämästä ja hyvinvoinnista.

Nuorten vaikuttamistyöpajan osallistujiksi voidaan koota yhteen nuoria oppilaitoksista, vapaa-ajan toiminnasta, oppilaskuntien hallituksesta, lapsiparlamentin hallituksesta sekä nuorisovaltuustosta. Työpajassa voidaan suunnitella yhteisiä tiedonkulun ja vaikuttamisen ratkaisuehdotuksia ja ideoida uudenlaisia osallistumisen tapoja, esim. laajempaan tai suurempaan osallistumiseen. Tuloksena syntyy nuorten näkemyksiä kokonaisuuden toiminnasta ja vaikuttamisen tavoista omassa kunnassaan tai lähiympäristössään.

Seuraavalla sivulla on esimerkki vaikuttamis- ja osallisuustyöpajasta, jonka kohderyhmänä on 10-15 hengen ryhmä n. 15-18 -vuotiaita nuoria. Tässä esimerkissä työpajaan on käytettävissä 75 minuutin pituinen oppitunti.

Työpajat 2

Nuorten vaikuttamistyöpaja

Toteutusehdotus

Yhteensä noin 75 minuuttia

1 Esittely: 10 min

Nuoret toivotetaan tervetulleeksi työpajaan, fasilitaattorit esittelevät itsensä ja tarvittaessa organisaationsa ja kertovat työpajan teeman tai tavoitteen. Osallistujille kerrotaan selkeästi, miksi heidän panoksensa on tärkeää ja mitä sillä halutaan saavuttaa.

2 Orientaatio: Osallisuuden talo 20 min

Keskustellaan ensin hetki osallisuuden määritelmästä nuorten kanssa hyödyntäen sopivaa työkalua tai apuvälinettä, kuten Osallisuuden taloa (ks. infolaatikon linkki).

3 Työskentely: Kuinka kunta näyttäytyy nuorten silmissä? 30 min

Orientaation jälkeen työpajassa siirrytään pienryhmätyöskentelyyn. Osallistujat jaetaan pienryhmiin tai pareihin. Ryhmissä pohditaan ratkaisuja kysymyksiin kunnasta. Kysymykset voidaan määritellä kunnan omien tarpeiden pohjalta. Ne voivat olla esimerkiksi seuraavanlaisia:

- Miten ja mihin asioihin kunnassa sinä haluat vaikuttaa?
- Kuinka nuorten vaikutusmahdollisuuksia kunnassa pitäisi parantaa?
- Mikä saisi sinut palaamaan kuntaan, jos joskus muuttaisit pois?
- Miten nuoret pitäisi ottaa mukaan kunnan päätöksentekoon?
- Millä tavoin kunnan tulisi viestiä nuorille kuntalaisille?

Ryhmillä voidaan jakaa omat työskentelypohjat, johon osallistujat kirjoittavat ajatuksiaan keskusteluista. Työskentelyssä voidaan myös hyödyntää World Cafe -menetelmää, jossa osallistujat vaihtavat ryhmiä työskentelyn aikana.

4 Purku ja äänestys: 10 min

Lopuksi esitellään tuotokset ja keskustellaan niistä. Osallistujat äänestävät ryhmässä tulleista tuotoksista ja ideoista esimerkiksi parhaan idean, toteutettavimman idean, hulluimman idean yms. Voittajille annetaan joku pieni palkinto.

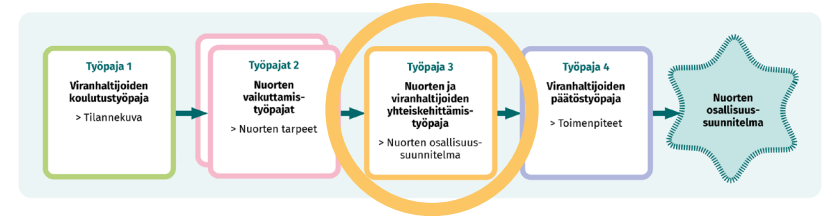
5 Kiitokset: 5 min

Nuoria kiitetään aktiivisesta osallistumisesta työpajaan ja heille kerrotaan seuraavista askeleista.

Lue lisää nuorten vaikuttamistyöpajoista ja menetelmistä nuorten kanssa toimimiseen Suomen nuorisovaltuustojen liiton sivuilta:

nuva.fi/osallisuuden-menetelmapankki

Nuorten ja viranhaltijoiden yhteiskehittämistyöpaja

Yhteiskehittämisen työpajassa synnytetään yhteisymmärrys toimenpiteistä ja toimintamalleista, joita kunnassa lähdetään yhteisesti työstämään ja toteuttamaan. Työpajassa tavoitellaan osallisuussuunnitelmalle sisältöä ja rakennetta.

Yhteinen yhteiskehittämistyöpaja sisältää orientoitumista, olemassa olevan tiedon analysointia ja ratkaisujen löytämistä löydettyihin haasteisiin yhdessä keskustellen ja työstäen. Näiden eri toimenpiteiden avulla törmäytetään kaupungin luottamushenkilöitä, viranhaltijoita sekä nuoria. Työpajan aikana käydään läpi, mitä nuorten osallisuuden kehittämisellä halutaan kaupungissa saavuttaa, miten asukkaiden osallisuutta voidaan mahdollistaa ja mitä konkreettisia ratkaisuja kaupungissa lähdetään kokeilemaan.

Yhteiskehittäminen vaatii niin fasilitoinnilta kuin osallistujilta kohtuullisen paljon. Fasilitoinnissa on huomioitava eri ikäiset ja hyvin

erilaisista taustoista tulevat osallistujat. Erityisesti nuorten osallistumisen tukeminen ja turvallisemman tilan periaatteiden toteutumisesta huolehtiminen ovat tärkeitä. Tilaisuudesta on tehtävä osallistujille rento ja välitön, jotta se rohkaisee nuoria tuomaan mielipiteensä.

Osallistuvilta päättäjiltä yhteinen suunnitelutyöpaja vaatii rohkeutta ja kykyä heittäytyä. Nuorten kohtaamisessa tärkeää on jättää omat ennakkokatokset syrjään ja antaa tilaa ja aikaa nuorille ilmaista mielipiteensä. Kunnioittava ja arvostava kohtaaminen ovat osallisuuden kokemuksen kovinta ydintä, ja kunnan päättävässä asemassa olevien on kyettävä työpajassa kohtaamaan nuoret yhdenvertaisina osallistujina. Vähättelylle tai mielipiteiden sivuuttamiselle ei ole sijaa.

Nuorten ja päättäjien yhteisen yhteiskehittämistyöpajan tavoite:

Tuottaa sisältöä yhteisesti laadittavaan osallisuussuunnitelmaan eli käytännössä ideoita ja tunnistaa nuorten osallistumisen paikkoja ja osallisuuden kokemusta lisääviä ratkaisuja.

Työpajassa voi ja kannattaa huomioida osallistumisen tavat ja osallisuussuunnitelmaan tulevat sisällöt. Käytännössä tämä tarkoittaa, että yhteistä ideointia kannattaa ohjata siten, että se ainakin tuottaa konkreettisia ehdotuksia, kuinka nuoret osallistuvat kunnan hankkeisiin miten nuoret ja kunnan edustajat vuoden aikana vuorovaikuttavat ja jakavat tietoa, sekä miten nuorilta tulevia ideoita voitaisiin lähteä toteuttamaan.

Fasilitaattorit: Osallisuudesta vastaavat ja/tai nuorisopalvelussa työskentelevät.

Ryhmätyöhön sopiva tila esimerkiksi kirjastossa, nuorisotilalla tai kunnantalossa. Panosta nuorille sopiviin tarjoiuihin!

Keitä työpajaan kutsutaan? Mukaan kutsutaan yleensä oppilaskunta koulusta, nuorisovaltuusto kunnasta, kunnan päättäjiä ja muita tahoja, kuten järjestöjä sekä tutkimus- ja kehittämishankkeita. Tavoitat nuoria koulun, harrastusten, kansalaisjärjestöjen tai nuorisopalveluiden kautta.

Työpaja 3

Nuorten ja viranhaltijoiden yhteiskehittämistyöpaja

Toteutusehdotus

Yhteensä vähintään 2,5 tuntia

1 Aloitus, lämmittely sekä turvallisen ja luottamusta herättävän tilan luominen 30 min

Sovi yhteisistä keskustelujen pelisäännöistä ja pyri luomaan tilasta mahdollisimman turvallinen. Kerro osallistujille tarkasti, mihin työpajalla pyritään ja millaisiin asioihin he voivat tai eivät voi vaikuttaa.

2 Nuorten vaikuttamistyöpajan tuotosten esittely ja keskustelu 30 min

Tässä kohdassa työpajaa voidaan esitellä nuorten vaikuttamistyöpajojen tuotokset. Esittelijänä voi toimia fasilitaattori tai työpajaan osallistunut nuori. Vaikuttamistyöpajojen nuorten ajatukset kunnasta ja kunnassa vaikuttamisesta toimivat ohjenuorina ja lähtökohtina ratkottavien

haasteiden määrittämisessä ja niihin liittyvien ratkaisujen luomisessa. Tuotosten esittelyn tavoitteena on tuoda nuorten ääni kehittämistyön keskiöön. Yhteiskehittämisen alussa voidaan keskustella myös muista kunnassa tuotetuista nuoriin liittyvistä selvityksistä.

3 Ideoidaan ratkaisuja nuorten osallisuuden kehittämiseen kunnassa Pienryhmätyöskentely 20 min

- Yksi ryhmä ideoi erilaisia tilanteita, tilaisuuksia ja tapoja kohdata ja vuorovaikuttaa kunnassa, sekä diginä että livenä.
- Toinen ryhmä ideoi, kuinka nuoret voisivat olla erilaisissa kunnan kehityshankkeissa mukana sekä kuinka tiedonkulkua molempiin suuntiin voitaisiin kehittää. Usein nuoret eivät tiedä, mitä kunnassa jo tehdään ja mihin voi osallistua.
- Kolmas ryhmä voi ideoida, kuinka nuorisovaltuuston, oppilas- ja opiskelijakuntien ja muiden vaikuttajafoorumien osallistumista voidaan kehittää kunnassa, ja kuinka näiden tahojen kautta kaikkien nuorten ääni pääsisi kunnassa paremmin kuuluville.

4 Ideoista konkretiaan Pienryhmätyöskentely 40 min

- Laaditaan muutamia konkreettisia ehdotuksia per ryhmä, kuinka nuoret ja kunnan aikuiset kohtaavat, kuinka nuoret osallistuvat kunnan hankkeisiin ja miten parannetaan edustuksellisen vaikuttamisen keinoja.
- Ehdotukset muotoillaan osallisuussuunnitelmaa silmälläpitäen mahdollisimman konkreettisiksi.

5 Purku ja johtopäätökset 30 min

- Yhteistyö perustuu siihen, että kysytään nuorilta relevanttia tietoa heidän tarpeistaan. Nuorille on tärkeää korostaa, että heidän mielipiteillään on merkitystä, ja selittää, miten heidän ehdotuksiaan aiotaan käyttää tulevaisuudessa.
- Nuorten osallisuuden tunne vahvistuu, kun heille kerrotaan myöhemmin, miten heidän ajatuksiaan on hyödynnetty ja millainen vaikutus niillä on ollut käytännössä.
- Kootaan yhteen, mitä osallisuussuunnitelmaan tulisi viedä ja mitä konkreettisesti lähdetään kunnassa yhteisesti edistämään ja kehittämään.

Yhteiskehittämistyöpajojen saama palaute Osallisuuden osaamiskeskus -hankkeen aikana

Edellä kuvatuista työpajoista on saatu hyvää palautetta osallistujilta.

Nuorilta saatujen palautteiden mukaan (54 vastaajaa):

79 %
osallistujista oppi
uutta

80 % mielestä
tilaisuus rohkaisi
ilmaisemaan omia
mielipiteitäni

82 %
vastanneista
voisi osallistua
vastaavanlaiseen
tilaisuuteen
uudelleen

Päätäjiltä (luottamushenkilöiltä,
viranhaltijoilta ja muilta kunnan
työntekijöiltä) saatujen palautteiden
mukaan (48 vastaajaa):

87 % sai
valmiuksia nuorten
osallistamiseen

94 % sai uusia
ideoita omaan
työhönsä

91 % innostui
jostain uudesta
tavasta toimia

”Tärkeää, että
näitä tilaisuuksia
järjestetään myös
jatkossa!”

”Kiitos,
mielenkiintoinen
ja erittäin hyvin
suunniteltu
kokonaisuus!”

”Aihealueet herättivät
kovastikin ryhmätehtävissä
yhteistä pohdintaa ja omat
ajatukset kirkastuivat etenkin
nuorten kuulemiseen
liittyen. Kokonaisuudessaan
arvosanaksi iltapäivästämmä
antaisin 10+. Kiitos!”

Case-esimerkki:

Ylöjärven viranhaltijoiden ja nuorten yhteiskehittämistyöpaja

Viranhaltijoille ja nuorille toteutettiin yhteiskehittämistyöpaja yhteistyössä kaupungin yläkoulujen ja lukion kanssa. Tilaisuuteen osallistuivat viranhaltijat nuorisotoimesta sekä nuoret nuorisovaltuustosta ja koulujen oppilaskuntien hallituksista. Tilaisuuden tavoitteina oli pohtia yhdessä keskustellen nuorten vaikuttamismahdollisuuksien ja kuinka nuoret voisivat toiminnallaan osallistua Ylöjärven päätöksentekoon paremmin. Samalla pohdittiin ratkaisuja siihen, miten Ylöjärvi olisi nuoriystävällinen ja houkutteleva paikka asua nyt ja tulevaisuudessa. Alussa lämmiteltiin pohtimalla itse ja keskustelemalla, millainen on asuinpaikka, jossa voit elää mukavaa, hyvinvoivaa ja mielekästä elämää.

Lämmittelyn jälkeen esiteltiin kehittämisssessä toteutetun nuorten kyselyn tuloksia. Tuloksissa nuoret nostivat muun muassa, että Ylöjärvi on nuorille varsin ystävällinen paikka, mutta n.40 % kyselyyn vastanneista ei tiennyt, mihin itse voivat vaikuttaa Ylöjärvellä. Tulosten esittelyn jälkeen siirryttiin pienryhmiin. Kullekin pienryhmälle jaettiin oma osa kyselyn vastauksista ja viranhaltijoiden ja nuorten tehtävänä oli keskustella vastauksista ja pohtia, millaisia ratkaisuja esiin nousseisiin haasteisiin voisi olla sekä kenen pitäisi ratkaisun eteen toimia. Niin nuoret kuin viranhaltijatkin pitivät vuorovaikutuksen ja viestinnän vahvistamista tärkeimpänä kehittämisen kohteena.

Työpajan lopuksi pienryhmät pohtivat konkreettisia toimenpiteitä nuorten osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi Ylöjärvellä. Konkreettisine toimenpiteinä nousi muun muassa yhteistyön syventäminen oppilaitosten kanssa, jolla nuorten ääntä saadaan laajemmin päätöksentekoon.

Voit lukea lisää Ylöjärven kehittämissprosessista osoitteessa:

nuortenakatemia.fi
-> Nuorten vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen vaatii yhteistyötä ja rohkeutta toimia uudella tapaa

Viranhaltijoiden päätöstyöpaja

Yhteiskehittämistyöpaja tuottaa rakennuspalikoita yhteiskehittämisen käynnistämävaiheeseen kuuluvan työpajasarjan viimeiseen työpajaan eli Viranhaltijoiden päätöstyöpajaan. Tässä työpajassa yhteisesti tuotetuista sisällöistä valitaan, jalostetaan ja priorisoidaan toimenpide-ehdotuksia ja suunnitelmia nuorten osallisuussuunnitelmaan tai sen laatimista varten. Tärkeintä on kyetä valitsemaan sellaisia ehdotuksia, joissa nuoret aidosti pääsevät vaikuttamaan kunnan asioihin ja oman elinympäristönsä kehittämiseen, ja jotka eri tavoin parantavat nuorten hyvinvointia ja osallisuuden kokemusta.

Käytännössä osaamiskeskustoiminnassa on huomattu, että osallisuussuunnitelmaan valikoituu ehdotuksia ja suunnitelmia siitä, miten

nuoret osallistuvat kunnan erilaisiin hankkeisiin ja kehittämistoimenpiteisiin joko livenä tai digikanavien kautta, ja toisaalta millaista muuta vuorovaikutusta, yhteistyötä ja päätöksentekoa tulee vuoden tai muun suunnitellun ajanjakson aikana olemaan niinikään diginä tai livenä. Tähän sisältyvät niin edustuksellinen osallistuminen (nuorisovaltuuston toiminta, oppilas- ja opiskelijakunnat, lasten parlamentti jne.) kuin suorakin vaikuttaminen (tilaisuudet, kuulemiset, mielipiteet, kohtaamiset).

Osallistumisen, päätöksenteon ja muun vuorovaikutuksen lisäksi tiedonkulun kehittäminen ja toteuttaminen sekä niiden osallisuussuunnitelmaan kirjaaminen ovat tärkeitä tässä työpajassa ja sen jälkeisessä työskentelyssä.

Osallisuussuunnitelmaan voidaan kirjata ainakin ratkaisuja ja toimenpide-ehdotuksia seuraaviin asiakokonaisuuksiin: 1. Nuorten suora ja edustuksellinen osallistuminen kunnan hankkeissa ja palveluissa, 2. Nuorten ja kunnan edustajien kohtaaminen ja tiedonkulku 3. Nuorten tarpeet ja ideat sekä niihin liittyvät kokeilut.

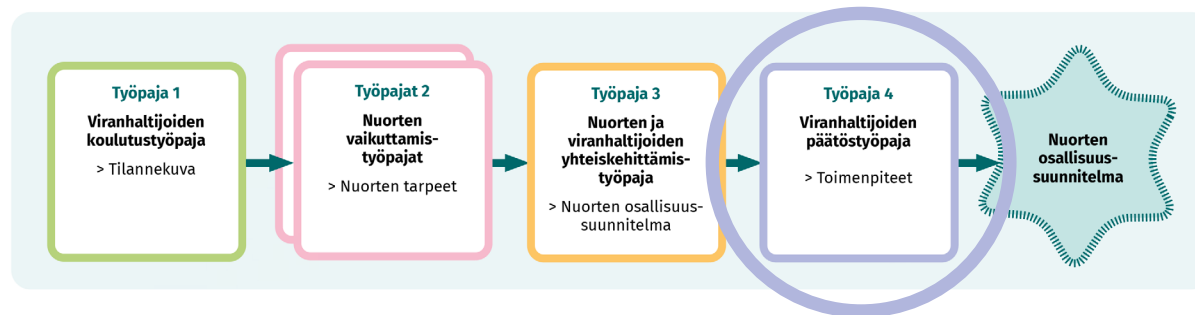
Ennen päätöstyöpajaa on hyvä koostaa aiempien työpajojen tuotokset ja muut mahdolliset selvitykset selkeäksi kokonaisuudeksi. Näin keskustelu konkreettisista toimenpiteistä on sujuvampaa.

Viranhaltijoiden päätöstyöpajan tavoite: Työpajan tavoitteena on luoda yhtenäinen nuorten osallisuussuunnitelma tai ainakin selkeät suuntaviivat osallisuussuunnitelman jatkolaitimelle.

Fasilitaattorit: Esimerkiksi kunnan osallisuudesta vastaavat tai nuorisotoimen työntekijät

Osallistujien lukumäärä: 15–25 henkilöä.

Keitä työpajaan kutsutaan? Paikalla on hyvä olla kunnan johtavia viranhaltijoita ja tarvittaessa luottamusjohtoa. Osallistujat voidaan määritellä kunnan omien tarpeiden ja rakenteiden mukaan.

Työpaja 4

Viranhaltijoiden päätöstyöpaja

Toteutusehdotus

Kesto: vähintään 2 tuntia

1 Tervetuloa ja tavoitteiden esittely 10 min

Avaussanat ja tervetuloivotukset. Käy lyhyesti läpi työpajan tavoitteet ja päivän aikataulu.

2 Aiempien työpajojen tuotosten esittely 15 min

Työpajan alussa käy läpi aiempien nuorten vaikuttamistyöpajojen sekä yhteiskehittämistyöpajan tuotokset. Työpajoissa nousseet asiat ja keskustelut toimivat syötteenä suunnitelman laatimiselle.

3 Suunnitelman toimeenpano 45 min

Ja osallistujat pienempiin työskentelyryhmiin. Varmista, että jokaisessa ryhmässä on edustus kaikista osallistujaryhmistä. Ohjaa ryhmiä laatimaan konkreettinen osallisuussuunnitelma. Keskustelussa on hyvä käsitellä ainakin:

- Vaativatko toimenpiteet tarkennusta?
- Mitä tavoitteita, toimenpiteitä tai kokeiluja priorisoidaan?
- Kenen vastuulla on tavoitteen toimeenpano?
- Millä aikataululla asiaa edistetään?
- Miten tavoitteen ja toimenpiteen toteutumista arvioidaan ja seurataan?

Pienryhmissä työstetään ja priorisoidaan suunnitelmaan toimenpiteitä, joilla nuorten osallisuutta, osallistumista sekä nuorikeskeisiä ratkaisuja kunnassa kehitetään. Tärkeää on, että toimenpiteiden toteutuksen suunnittelussa keskustellaan konkreettisesti. Suunnitelmaan sisällytetään toimenpiteet, aikataulu, resurssit, vastuut ja mittarointi. Pienryhmät voivat käsitellä eri toimenpiteiden konkreettista toteutusta.

4 Pienryhmätyöskentelyn purku ja yhteinen keskustelu 30 min

Pienryhmien tuotokset puretaan työskentelyn päätteeksi. Yhteisen purun tarkoituksena on luoda selkeä ja yhteinen kokonaiskuva nuorten osallisuuden edistämiseen.

5 Yhteenveto ja päätös 20 min

Yhteenvedossa on myös nostettava keskustelu siitä, miten osallisuussuunnitelma integroidaan osaksi kunnan muuta hyvinvointityötä ja hyvinvointikertomusta. Yhteenvedossa on myös hyvä tuoda ilmi, kuinka suunnitelman seuranta ja toimenpiteiden toteutumista tehdään.

Osaamiskeskuksessa toteutettujen prosessien päätöstyöpajojen palaute

Viranhaltijoilta ja luottamushenkilöiltä
saatujen palautteiden mukaan (50 vastaajaa):

96 % sai valmiuksia
nuorten osallistamiseen

96 % sai uusia ideoita
omaan työhönsä

86 % innostui jostain
uudesta tavasta toimia

”Parasta oli että eri
taustaiset ihmiset
kokoontuivat”

”Tämä toiminta on ollut hyvä
tapa haastaa päättäjät ja
viranhaltijat huomioimaan
konkreettisesti mitä toimia
pitää tehdä nuorten
huomioimiseksi kunnan
toiminnassa”

Case-esimerkki

Lapinlahden prosessin päätöstyöpaja ja osallisuussuunnitelma

Osallisuuden osaamiskeskus toteutti Lapinlahdella osallisuuden kehittämisprosessin syksyllä 2022. Prosessin päätöstyöpajassa käsiteltiin osallisuussuunnitelman laatimista ja konkreettisia toimenpiteitä nuorten ja muiden kuntalaisten osallisuuden edistämiseksi. Työpajaan osallistui kunnan johtavia viranhaltijoita, sekä luottamusjohtoa (10 hlöä)

Prosessin aikana kunnan osallisuudesta vastaava oli koostanut työpajojen materiaalia suunnitelmaksi. Päätöstyöpajan alussa esiteltiin suunnitelman raakile, jolla avattiin keskustelu osallisuussuunnitelmasta. Esittelyn yhteydessä keskusteltiin yhteisesti, onko toimenpiteissä puutteita tai tarvitseeko jotakin muuttaa.

Suunnitelman raakileen esittelyn jälkeen siirryttiin pienryhmiin käsittelemään toimenpiteiden konkreettista toteutusta, eli kuka kunkin toimenpiteen edistämisestä vastaa, millaisella aikataululla ja miten toteutumista seurataan. Toimenpiteiden välillä luotiin myös yhteistyötä ja niitä yhdisteltiin.

Lapinlahden prosessin ja päätöstyöpajan lopputuotoksena syntyi kunnan osallisuussuunnitelma vuosille 2022–2025, johon nuorten ääni oli otettu vahvasti mukaan. Osallisuussuunnitelmasta voit lukea lisää tästä:

[Lapinlahti.fi](https://lapinlahti.fi)

-> Haku: Osallisuusohjelma

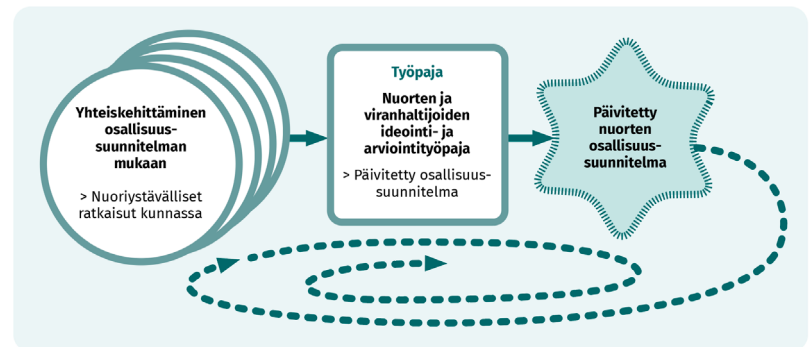
Jatkuva yhteiskehittäminen

Tämä opas keskittyy ensisijaisesti yhteiskehittämisen käynnistämiseen ja osallisuuden suunnitteluun, mutta myös nuorten osallisuussuunnitelman toimeenpanosta ja siihen liittyvästä yhteiskehittämisestä on tähän koottu joitakin alustavia ajatuksia.

Yhteiskehittämisen sykli muodostuu yhteiskehittämisen toimenpiteistä sekä niihin liittyvästä arviointivaiheesta. Jos ajatellaan vuoden ajanjaksoa kunnassa, nuoret ja kunnan edustajat ehtivät yhteiskehittää monenlaisia ratkaisuja ja olla muutoinkin vuorovaikutuksessa eri kanavilla ja tilaisuuksissa.

Yhteiskehittäminen on paitsi määrätietoista ideointia ja ratkaisujen luomista varta vasten organisoiduissa tilaisuuksissa myös epämuodollisempaa ja spontaanimpaa yhteistä luovaa toimintaa. Sen tuloksena syntyy kehityskelpoisia ideoita ja ratkaisuehdotuksia, joita lähdetään käytännössä toteuttamaan tai kokeilemaan. Näiden ideoiden ja ratkaisuehdotusten pohjalta kunnassa on mahdollista tehdä uudistuksia, kehittää sekä rakentaa uutta tai vaikkapa toimia uudella tavalla.

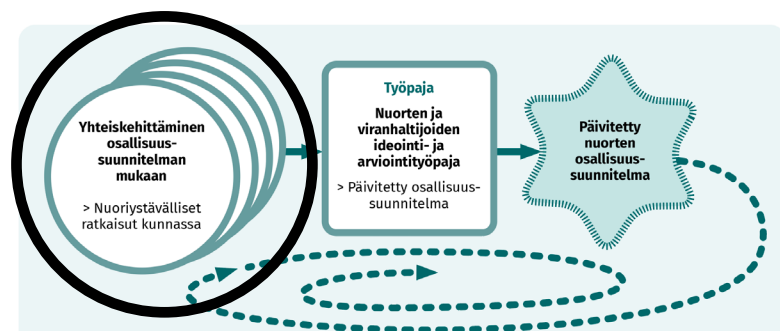
Yhteiskehittämisen ja arvioinnin sykli

Yhteiskehittäminen osallisuussuunnitelman mukaan

Käytännössä hyvin konkreettinen tapa nuorten vaikuttamiseen on päästä osallistumaan kunnan eri toimialojen hankkeisiin niiden kaikissa vaiheissa sekä erilaisten palvelujen kehittämiseen.

Tyypillisiä hankkeita tai palveluja, mihin nuoret haluavat osallistua yhteiskehittämisen keinoin vaikuttamalla ovat mm. nuorisotiloja ja muita yhteisöllisiä tiloja koskevat hankkeet, vapaa-aikaa, liikuntaa ja urheilua koskevat hankkeet, joukkoliikenteen ja liikenteen ratkaisut ja palvelut, uimahalli-, kirjasto-, ja muut palveluhankkeet ja palvelukehitys sekä kouluun liittyvät asiat.

Osallistava budjetointi on eräänlaista yhteiskehittämistä, tai ainakin sitä voi kehittää yhteiskehittämisen suuntaan; kun kunta varaa tietyn summan nuorten ideoimiin ja toivomiin projekteihin, hankkeisiin tai palveluihin, niitä on luontevaa kehittää ja viedä käytännössä eteenpäin yhdessä.

Kuten edellä työpajoja ja osallisuussuunnitelmaa käsittelevissä kappaleissa on jo kuvattu, yhteiskehittäminen tapahtuu työpajoissa, muodollisissa ja epämuodollisissa tilaisuuksissa ja verkossa. Tässä oppaassa kuvattuja työpajoja sekä kuvattuja työpajamenetelmiä voi soveltaa mihin tahansa yhteiskehittämisen tarpeeseen.

Epämuodollisia kohtaamisia voi kukin keksiä ja kokeilla oman kunnan tapojen, resurssien ja tilanteen mukaan – uutta työskentelyssä voi olla sen määrätietoisuus. Suunnitelmista pidetään kirjaa osallisuussuunnitelmassa ja niitä seurataan vuositasolla. Kahdensuuntaiseen tiedonkulkuun panostetaan ja kehittäminen sekä muutokset tehdään näkyviksi ja läpinäkyviksi.

Yhteiskehittämisen kohteita voivat olla esimerkiksi:

- Tiedonkulun parantaminen
- Harrastus-, liikunta- ja hengailumahdollisuudet
- Joukkoliikenne
- Kouluun ja opiskeluun liittyvät asiat
- Työ, ura, ammatit ja liiketoiminta
- Hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet
- Kunta- ja kaupunkiympäristön kehittäminen sekä tilat ja rakennukset
- Luonto- ja ilmastoratkaisut
- Poliitiikka
- Arvot ja asenteet
- Talous

Yhteiskehittämisen tapoja ja tilanteita mm.:

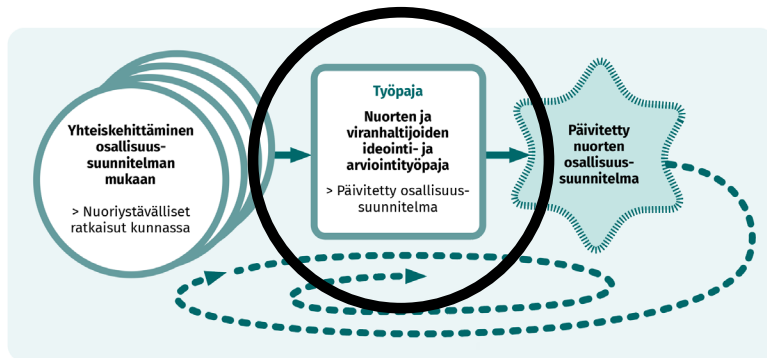
- Organisoidut ja fasilitoidut luovat työpajat
- Asukastilaisuudet
- Tilaisuudet ja tapahtumat kouluilla, oppilaitoksissa ja organisaatioissa
- Yksittäiset kohtaamiset
- Viihteelliset tilaisuudet ja tapahtumat
- Tempaukset ja pop-up-tapahtumat
- Verkko- ja somekeskustelu sekä eri alustoilla tapahtuva kehittäminen

Osallisuussuunnitelman vuosittainen arviointi ja täydentäminen

Yhteiskehittäminen, vuorovaikutus ja nuorten osallistuminen noudattelevat osallisuussuunnitelmaa, ja vuoden aikana suunnitelma on tavallaan kaluttu loppuun, jolloin sitä tulee jälleen täydentää uusilla ideoilla ja samalla arvioida, miten on mennyt ja onko toimenpiteitä saatu toivotulla tavalla tehtyä. Voikin olla hyvä ajatus aikatauluttaa vuosirytmiiin nuorten ja aikuisten yhteinen ideointi- ja arviointityöpaja tai muu tilaisuus, jossa uusia kehityskohteita tunnustetaan, suunnitelmia tehdään ja osallisuussuunnitelmaa päivitetään.

Ideointi- ja arviointityöpajassa arvioidaan, miten suunnitelma on toiminut edellisen vuoden osalta ja miten eri hankkeet ja kehitystoimenpiteet tai kokeilut ovat edenneet ja onnistuneet. Päivityksen jälkeen osallisuussuunnitelmaa on jälleen hyvä kierrättää kunnassa esimerkiksi hyvinvointikertomuksen tai muun vuosittaisen dokumentin osana.

Vuoden aikana suunnitelma on tavallaan kaluttu loppuun, jolloin sitä tulee jälleen täydentää uusilla ideoilla.

Pohdinta, opit ja katse tulevaisuuteen

Osallisuusajattelun päätyminen kuntaorganisaation rakenteisiin on hyvä pitkän aikavälin tavoite. Kuten olemme todenneet, osallisuus on kunnissa usein harvojen käsissä, ja nuorten osallisuus vielä harvempien. Kaikki kuitenkin tietävät ja tiedostavat, että nuoret - nuorten viihtyvyys ja pysyvyys - ovat kunnille elinehto. Tämän vuoksi a) kannattaa kehittää kuntaa nuorimyönteiseksi ja nuorille hyväksi paikaksi asua ja elää, ja b) kutsua heitä yhteistyöhön monin eri tavoin, jotta a-kohta toteutuu aidosti käytännössä.

Olemme tarkoituksella valinneet keskeiseksi käsitteeksi yhteiskehittämisen, sillä siinä yhdistyvät yhteinen tekeminen ja yhteistyö sekä kehittäminen, joka puolestaan viittaa kaikkeen kehittämisellä olevaan ja eteenpäin katsovaan. Kuntapolitiikankin voi nähdä kehittäjän silmin – melkein mitä tahansa kunnassa keskustellaan tai päätetään, se liittyy muutokseen, uudistukseen tai jonkin uuden aineellisen tai aineettoman rakentamiseen - käytännössä siis kehittämiseen. Yhteiskehittäminen (co-creation) on hyvä ajatusmalli ja käytännön tekoja, sillä se sisältää reseptin ja ainekset onnistumiseen. Yhteiskehittäminen on tie iloon, voimaantumiseen ja vauhtiin.

Tässä oppaassa esitelty prosessi työpajoihin on vielä raakile ja oikeastaan se on vain ehdotelma, että jotakin tämän suuntaista kannattaisi kunnassa alkaa puuhata. Kuten sanottua, tärkeintä on, että kunnassa nuoret ja aikuiset löytävät toisensa ja yhteisen sävelen.

Olemme huomanneet kunnissa vieraillessamme, että niissä on eroa, miten aikuiset suhtautuvat nuoriin ja miten nuoret suhtautuvat aikuisiin. Pahimmillaan vallitsee epäluottamus ja kauna, parhaimmillaan luottamus ja kunnioitus. Uskallamme melkein sanoa, että se on kunnassa valintakysymys, ja ilmapiiriin voi jopa tietoisesti valita.

Toivomme, että tämä opas auttaa lukijoita valitsemaan tietoisesti luottamuksen ja kunnioituksen asenteen sekä yhdessä innostuvan ja avoimen ilmapiiriin. Moni kuntalainen ikään tai taustaan katsomatta saattaa tarvita hieman hoksautusta tässä asiassa, mutta siihen juuri yhteiset tilanteet, tilaisuudet ja ratkaisut ovat omiaan.

Olemme huomanneet, että nuoret kaipaavat:

- Enemmän tietoa, mitä kunnassa tapahtuu, mihin voi osallistua sekä epämuodollisia kohtaamisia päättäjien kanssa – koulujen infotaulut ja ilmoitustaulut hyötykäyttöön, ja kouluille vierailemaan vaikka pitsaperjantain merkeissä.
- Hengailupaikkoja ja hyvät julkiset yhteydet sekä harrastusmahdollisuuksia – näistä aiheista on helppo aloittaa yhteiskehittäminen! Joka tapauksessa näistä tinkiminen osuu suoraan nuoriin, kehittäminen puolestaan sataa kaikkien laariin.
- Tietoa ja vaikutusmahdollisuuksia somen kautta – TikTok sekä Snapchat ovat useimmilla käytössä, tokikaan siellä ei ole helppo erottautua ja muitakin haasteita on, kuten sosiaalisen median aiheuttamat haitat nuorille.
- Aikuisen tukea – nuvakummeilla, osallisuuskoordinaattoreilla ja nuorisotyöntekijöillä on iso vastuu ja merkittävä rooli nuorten osallisuuden edistämiseksi – valtuustosalit ja lautakunnan kokoukset voivat pelottaa nuoria, joten nuorten pariin jalkautumiseen rohkaistaan.

Aikuiset puolestaan toivovat usein:

- Että nuoria saataisiin ylipäättään osallistumaan – nuorilta puuttuvat kuitenkin sekä keinot että tilaisuudet, elleivät aikuiset niitä tarjoa ja ole aidosti kiinnostuneita nuorten mielipiteistä ja toiveista.
- Olisi helppoja ja matalan kynnyksen keinoja tavata nuoria ja päästä kiinni heidän ajatteluun – tähän on hyvä kehittää tietynlainen oman kunnan malli, kuinka järjestetään kohtaamisia ja tapaamisia, jotka sopivat sekä eri-ikäisille ja -tyyppisille nuorille että erilaisille kunnan aikuisedustajille.
- Kunnan työntekijöiden ja muiden ryhmien välillä vallitsisi hyvä ja avoin kommunikaatio eikä jännitteitä olisi, ja kaikkien työtä arvostettaisiin – kunnassa on usein kuilu nuorisotyön ja kuntapäättäjien välillä, joten yhteistyötä ja asenteita kunnan aikuistenkin välillä on syytä tarkastella sekä kehittää.

Tulevaisuudessa toivomme pääsevämme kurkistamaan vielä syvemmälle nuorten ja aikuisten väliseen yhteistyöhön ja -kehittämiseen sekä siihen, mitkä todella ovat parhaita käytäntöjä erilaisissa ja erikokoisissa kunnissa ja kaupungeissa kehittää yhdessä kuntaa koskevia ratkaisuja. Toiveena on myös päästä hyödyntämään nettiä sekä sovelluksia tehokkaammin osallisuustietouden jakamisessa sekä välineiden levittämisessä sekä toisaalta lanseerata helposti omaksuttavia elävän elämän kohtaamisen ja yhteiskehittämisen konsepteja.

Tähän mennessä osaamiskeskustoiminnassa olemme paljolti palvelleet yksittäisiä kuntia, jolloin määrät jäävät väistämättä pieniksi, vaikka laatu olisikin korkea. Tavoitteena on tavoittaa jatkossa entistäkin enemmän eri toimialojen työntekijöitä sekä päättäjiä kunnissa ja mahdollistaa nuorten osallisuuden tukeminen ja nuorten sujuva osallistuminen kunnan tai kaupungin toimintaan.

Hyviksi osoittautuvia yhteiskehittämisen ja kohtaamisen tapoja kannattaa säilyttää.

Tässä oppaassa esitettyjen työpajojen ja kohtaamisen tapojen lisäksi hyviä valmiita malleja löytyy monilta järjestöiltä ja organisaatioilta. Seuraavia suoran vaikuttamisen keinoja voi ja kannattaa ottaa osaksi osallistumisen vuosikelloa.

Tutustukaa ja kokeilkaa mm.

Mikä vituttaa? -iltaa

innokyla.fi

-> Haku: Mikä vituttaa? -ilta

Vaikuta!-teemapäivää

nuortensuomi.fi/vaikuta-teemapaiva

Erätaukokeskustelua

eratauko.fi

Digiraati

digiraati.fi

Jotta osallisuustyö pysyisi tuoreena ja uudistuisi koko ajan, on nuorten osallisuussuunnitelmaa tarkasteltava säännöllisesti ja tekemisiä arvioitava kriittisesti. Kokeileva ote on hyvä tapa tehdä, koska hyviksi käytännöiksi osoittautuvia yhteiskehittämisen ja kohtaamisen tapoja kannattaa ja voi säilyttää sekä vahvistaa, ja huonosti toimivia reilusti heittää pois, jolloin tilaa tulee uusille kokeiluille. Yhteiskehittäminen onkin parhaimmillaan kokeilemalla kehittämistä, jossa ei voi epäonnistua. Kokeiluista oppii aina, menivätpä ne miten tahansa.

Näillä sanoilla toivotamme hyviä hetkiä yhteiskehittämisen parissa ja parempaa yhdessä tehtyä tulevaisuutta!

Kirjallisuutta ja linkkejä

Aaltonen jne. 2016: Yhteiskehittäminen: kaikki siitä puhuu, mutta mitä se on ja miten siinä onnistua? <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/uutinen/yhteiskehittaminen-kaikki-siita-puhuu-mutta-mita-se-on-ja-miten-siina>

Nieminen 2020: Yhteiskehittäminen kunnissa yhteiseksi asiaksi. <https://innokyla.fi/fi/ajankohtaista/yhteiskehittaminen-kunnissa-yhteiseksi-asiaksi>

Nivala, E. ja Rynnänen, S. (2013) Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja (14), 9-41.

nuoretjaosallisuus.fi

THL <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/tutkimus/osallisuusindikaattori-mittaa-osallisuuden-kokemusta>

VANUPO-kuuleminen: <https://okm.fi/vanupo>

Wanted: nuori osallistumaan: <https://opinkirjo.fi/wp-content/uploads/2019/11/mistanuorialoytyy.pdf>

osallisuuden
osaamiskeskus